

talatainak sajátos, egyéni értelmezése, szinte felfedezésszerű élménye. (Bővebben lásd Pál Balázs: Kós Károly monográfia. Akadémiai Kiadó, 1983, 12—23. old.)

A neve által fémjelzett építészetben felismerhető e négy forrás ihlető ereje és megértett igazsága. Ha igaznak fogadjuk el, hogy az építészet mindig azt a kort fejezi ki, melyben született, akkor Kós Károly építészetére ez fokozott értelemben igaz. Ihlető forrásainak intenzitása egész életművén töretlenül nyomon követhető. De jellemzően nyitott személyiségére, élete során mindig fogékony volt az új irányzatokra, legyenek azok a legsarkítottabbak, ha mögöttük a talentum csillogását felfedezte.

Kós Károly életműve személyiségének olyan értékeivel ismertetett meg, mint emberség, elhivatottság, kötelességtudat és ez mind nagy horizontú hozzáértésén átsugárzott. Köszönet Neki érte.

Jeney Lajos

Nem vagyok Kós-szakértő, földije sem vagyok, hiszen Biharnak abból a kis háromszögleteből származom, amely mindig magyar maradt, mégis minden december 16-án megemlékeznek sokadmagammal a MÉSZ-székházban — vagy máshol — születése napjáról.

Építészetének közismerten egyik meghatározó gyökere a középkori építészet. Számomra gót és román katedrálisok, templomok sejlenek fel egy-egy Kós-mű első szempillantású felületes szemlélete kapcsán.

Bútorait nézve pedig bihari és hajdú nagyapáim saját maguk faragta padjai, kecskelábú asztalai, fejszékek, kendertilolók, mángorlók és egyéb bútorok és eszközök fájdalmasan pusztuló emléke kísért.

Tovább kell nézni, elemezni műveit, hogy mélyebb rétegek táruljanak fel számomra. Részleteiben, egész gondolkodásmódjában megjelenik a magyar nép művészetének és építészetének szinte kézzel fogható hatása.

Számomra a történeti négy gyökérből, melyből Kós Károly építésze táplálkozik, ez a kettő tűnik uralkodónak, meghatározónak.

A hagyományokhoz való viszonyáról ő maga írta a Magyar Építőművészetben vele foglalkozó cikk kapcsán: „Igen! Néhány év óta (1956) a mai magyar építészgeneráció kiásott engem a romokból. Felfedezték most, hogy ezelőtt fél évszázaddal azon az alapon kezdtem az építőművészet magyar szellemű és jellegű kialakítását munkálni, amely alapon (nép és hagyomány) Bartók—Kodályék meg is találták, fel is építették a korszerű zeneművészet magyar szellemű és jellegű stílusváltozatát. S nem rajtam múlt, hogy ezt a kezdést eltemették a háborúk és forradalmak katasztrófái.

De, hogy a kezdés jó és helyes volt (s talán nem is hiábavaló, ha csak figyelemztetés is), azt igazolta most — jó félszázad múlva — nemcsak az én egykori építési törekvésem felfedeztetése, de hogy ezt a magyar építőművészet mai legilletékesebb fóruma: a Budapesti Műszaki Egyetem arra méltatta, hogy ez év elején »honoris causa« doktorává avatott. (E hónapban kaptam meg az egyetem művészi kiállítású tiszteletbeli doktori oklevelét.) (Lám csak, mennyivel szerencsésebb vagyok én — s ezt nem összehasonlításképpen mondom — néhai való Katona Józsefnél, akit csak jóval halála után fedeztek fel és méltattak mint a magyar drámairodalom máig is még páratlanul legnagyobb alkotásának, a Bánk bánnak megteremtőjét.)

Mindezt pedig nem azért írtam meg, hogy dicsekedjem, csupán azért, mert úgy hiszem, hogy az én személyem érdekli, amiért is természetesen hálás is vagyok, nem tagadom.”

Ferencz István

Kós Károly szülőföldjén nem jártam. Így nehéz közel férkőzni hozzá. Egy embert, aki akkora „terhet” cipelt a hátán, érinteni csak igazán felkészülten lehet. Ebből a felkészítésből én keveset kaptam. Amit róla tudok, azt már túl a legfogékonyabb ifjú koron, mások mindenféle rehabilitáló méltatásán keresztül — lénye hamvától megkopva — kaptam.

Ha rá gondolkodom, öreg arcát látom, nagy emberi szomorúsággal. Ettől megborzong a hátam, s azon tűnődöm, mit kell tenni egy embernek ahhoz, hogy ilyen átható szomorúság üljön ki tekintetén. El lehet-e ezt halandónak érni? Úgy írni és beszélni, ahogy ő tudott, arról lekéstem. Házaít érteni és megfejteni nehéz, de a fáradtság, amivel az jár, közelebb visz érzéklni, mi is az az otthon? Az is megérthető Tőle, hogy egy nemzetben otthon lenni, s egy házban otthon lenni, nem két dolog. Házat csinálni annyit jelent, mint törvényeket ismerni, századok által csiszolt szokástörvényeket, nem kevésbé helyi törvényszerűségeket. Úgy gondolom, e tanulság arra figyelmeztet, hogy az ember teljes lénye, építészeti és ember viszonyában a lassú változó. Ez a tény szabadít meg minket időről időre a chartáktól, irányzatoktól és divatoktól. Ez hatalmaz fel arra, hogy minden időben újra lehet gondolni tetteinket, minden hibánk helyrehozható, az építészeti fölött, ne mjár el az idő. Minden civilizációs összefüggésben az építészeti a lassú változó. Lassú változó, a szédítő körforgásban a lassú változó. Ebben a körforgásban pályán maradni, a finom rezdüléseket felismerni, egy építész számára annyit jelent, hogy térről, emberről, helyről — mint életünk lassú változóiról — valami eredendőt tudni, s azt érvényesíteni. A mélységek titkát ő kereshette, s talán ezért adott magának hosszú életet, mostanában idő előtt illik elköszönni.

Meggyesi Tamás

Nem vállalkozhatok arra, hogy Kós Károly életművét méltassam — ahhoz én méltatlan vagyok —, és ezt nálamnál avatottabbak már megtették, vagy meg fogják tenni. Én csak arról tudok beszélni, ami engem a legszemélyesebben érint: a magyarság identitástudatának válságáról, és ezen belül arról, ami Kós Károly életművében és személyiségében ezzel kapcsolatosan üzenet, kihívás és megoldandó feladat a mai építész társadalom, sőt, az értelmiség egésze részére. Azzal kell kezdenem, hogy szerencsére Kós Károly már nem érte meg azt, hogy szülőföldjének nem csak magyar kultúráját, hanem építészeti anyanyelvét, a székely falvakat is a népirtással azonos mértékű koncepciózus pusztítás fenyegeti, és hogy ez nem csupán rémálom, hanem előrehaladott folyamat, aminek kibontakozását tehetetlenül vesszük tudomásul.

Ezzel kapcsolatban utalnom kell Magyarai Beck Istvánnak egy előadására a MÉSZ-ben, aminek az volt a címe, hogy „A sikertelenség kultúrája”. Mint pszichológus legalábbis elgondolkoztatónak tartja azt a tényt, hogy miközben Nyu-